

Ed.

298. Nefndarálit

[111. mál]

um frv. til l. um breyt. á l. nr. 46 14. apríl 1954, um tekju- og eignarskatt, og lögum nr. 36 29. maí 1958, um breyting á þeim lögum.

Frá 1. minni hl. fjárhagsnefndar.

Núverandi ríkisstjórn hefur á skömmum tíma hækkað tolla og skatta til ríkis- sjóðs, aðra en tekju- og eignarskatt, um meira en 500 milljónir króna, jafnframt því sem hún hefur ýtt af stað mestu skriðu almennra verðhækkana, sem sögur fara af, með gengisfellingu og hækkun vaxta.

Allur meginþungi þeirra álaga, sem í þessum aðgerðum felast, leggst á almenna neyzlu landsmanna og kemur því af mestu afli niður á hina almennu launamenn, sem að undanförunu hafa barizt í bökkum með árstekjur frá 50 til 70 þús. kr.

Til mótvægis hinum nýju álögum og verðhækkunum hefur ríkisstjórnin boðað, að þeim, sem við erfiðust kjör búa, yrðu tryggðar slíkar hagsbætur, „að hægt væri með sanngirni að ætlast til þess, að almennt kaupgjald haldist óbreytt“, eins og hv. forsætisráðherra orðaði það, er hann mælti fyrir frv. ríkisstjórnarinnar um efnahagsmál hinn 5. febrúar s. l. Orðrétt sagði hann þá enn fremur: „Í öðru lagi verða gerðar róttækar ráðstafanir til þess að draga úr áhrifum verðbreytinga, sem af leiðréttingu gengisskráningarinnar leiðir, á lífskjör almennings. Með þessum og öðrum ráðstöfunum verður leitast við að dreifa byrðunum sem réttlátast á þegna þjóðfélagsins.“

Hinar „róttæku“ ráðstafanir ríkisstjórnarinnar í þá átt að draga úr afleiðingum eigin verka í efnahagsmálunum eru nú ljósar orðnar, og er þar í fyrsta lagi um að ræða fjölskyldubæturnar, sem jafnt eru látnar ná til fjölskyldna með almennar launatekjur og hinna, sem mest bera úr bótum. Þar er því ekki um neina tekjutilfærslu að ræða, sem stuðli að því að „dreifa byrðunum sem réttlátast“, þar sem fjölskyldustærð ein fyrir sig er enginn mælikvarði á efnalega afkomu.

Í öðru lagi er svo tekjuskattlækkunin, en um hana fjallar þetta frv. Eins og það er úr garði gert, felur það í sér nýjan tekjuskattstiga og nýjar frádráttarreglur. Frádráttarreglurnar tryggja afnám tekjuskatts á 50 þús. kr. hreinar tekjur einstaklinga, hjón með 70 þús. kr. og síðan hækkandi um 10 þús. kr. fyrir hvert barn. Síðan er skattstiginn fyrir þá, sem eru það tekjuháir, að þeir verða ekki skattfrjálsir skv. þessum frádráttarreglum, lækkaður stórlega og skattgreiðendum tryggð þeim mun meiri lækkun sem tekjur þeirra eru hærri. Þetta er sú meginregla, sem lögfesta

á með frv. Þannig fá verkamenn og aðrir með hliðstæðar tekjur almennt eftirgefinn skatt innan við 2 þús. kr., en fyrir hátekjumenn getur eftirgjöfin numið tugum þúsunda fyrir hvern einstakan. Sýnir flokkun skattgreiðenda í Reykjavík, sem fylgir hér sem forskj. og miðuð er við tekjuframtöl s. l. árs, glögglega, að bróðurpartur eftirgjafarinnar kemur í hlut þeirra, sem hafa tekjur langt ofan við verkamannalaun.

Þannig fá 1924 hæstu gjaldendur í Reykjavík eftirgefinn skatt, sem nemur 18505956 kr. eða að meðaltali 9620 kr. á mann, en 229 hæstu gjaldendur fá eftirgefna 3722772 kr. eða að meðaltali 16256 kr. á mann. Á hinn bóginn fá 2596 lægstu gjaldendur eftirgjöf, sem nemur 199466 kr. eða að meðaltali 76 kr. á mann, og 15890 gjaldendur af 26813 alls fá eftirgjöf að upphæð 20350301 kr. eða að meðaltali 1280 kr. á mann.

Auðsætt er, að hinn nýi tekjuskattstigi tryggir þeim, sem tekjuháir eru, mjög riflegar bætur fyrir þær verðhækkunar- og skattabyrðar, sem á hafa verið lagðar, og í ýmsum tilfellum stórfelldan hagnað, miðað við afkomu þeirra áður. Hins vegar eru bæturnar aðeins mjög smávægilegur hluti á móti hinum nýju álögum fyrir hinn almenna launamann og niður í ekki neitt fyrir hina tekjulægstu.

Sú meginbreyting, sem nú er verið að framkvæma í skattamálum, að auka um milljónahundruð söluskatt á almenna neyzlu og þjónustu og fella því sem næst niður stighækkandi tekjuskatt á einstaklinga, leiðir augsýnilega til stórhækandi lífskjara láglaunamanna, en hins vegar batnandi afkomu hinna bezt launuðu. Þessi breyting kemur þó alveg sérstaklega hart niður á láglaunafólki nú, þegar hinar viðtækustu aðgerðir eru jafnframt framkvæmdar í þá átt að hækka allt verðlag í landinu meira en dæmi eru áður til með gengisfellingu og um leið er lögfest bann við verðlagsuppbótum á laun. Þessi breyting er því ekki „róttæk breyting“ til þess að jafna byrðum þjóðfélagsþegnanna, eins og boðað hefur verið, heldur þveröfugt. Hún er markviss aðgerð til þess að breyta tekjuskiptingunni í þjóðfélaginu í samræmi við þá stefnu núv. ríkisstjórnar að gera hina ríku ríkari og hina fátæku fátækari. Tekjuskattur á þurftarlaun er að vísu afnuminn með þessu frv., og væri það að sjálfsögðu fagnaðarefni, ef ekki kæmi fleira til og þá fyrst og fremst það, að alla eftirgjöfina verða láglaunamenn að greiða sjálfir margfalda í formi söluskatts á allar nauðsynjar sínar og einnig bróðurpartinn af eftirgjöfinni til hátekjumannanna.

Svo rifleg er tekjuskattseftirgjöfin til hátekjumanna, að segja má, að komizt sé langleiðina að því yfirlýsta takmarki stjórnarflokkanna að afnema með öllu tekjuskatt á einstaklinga, og virðist harla sennilegt, að það verði næsta skrefið og þá jafnvel að afnema um leið skatta á félög. Tekjuskattur einstaklinga var á s. l. ári álagður 139.7 millj. kr., en verður 22.5 millj. eftir breytinguna. Þessar 22.5 millj. kr., sem eftir verða, jafnast á 15000 gjaldendur, og koma því til jafnaðar 1500 kr. á hvern skattgreiðanda. Þegar þess er gætt, að skatturinn kemur nú á þá eina, sem hafa mjög lífvænlegar tekjur eða meira, verður sannarlega ekki sagt, að þar sé um þungar álögur að ræða.

Tvær meginröksemdir hafa verið færðar fram fyrir því, að hagkvæmt væri að afnema tekjuskatta með öllu. Í fyrsta lagi sú, að álagning hans og innheimta væri óhæfilega kostnaðarsöm fyrir hið opinbera, og í öðru lagi, að samfara þessum skatti væru slík óviðráðanleg skattsvik í frammí höfð, að þau sköpuðu hið mesta óréttlæti og misrétti milli manna, væri því ekki um annað að ræða en gefast upp fyrir þessum vandamálum og taka annað kerfi — söluskattskerfið — í staðinn. Reyndar verður ekki séð, að söluskattskerfið ráði neina bót á þessum vandamálum, því að vafalaust verður það sít kostnaðarminna og býður ekki síður upp á undanbrögð og svik. En kjarni málsins er sá, að bæði kostnaðarhlið skattheimtunnar og skattsvikin eru sjálfskaparviti, sem ráða hefði mátt bót á, ef vilji hefði verið fyrir hendi. Enginn vafi er á, að hvort tveggja mætti gera í senn: að draga úr kostnaði með því að gera allt kerfið einfaldara í sniðum en verið hefur og skapa aðhald gagnvart skattsvikum. En aldrei hefur verið gerð nein gangskör að þessu, enda þótt á sé að

byggja langri reynslu annarra þjóða, sem tekizt hefur að leysa þessi vandamál að verulegu leyti.

Það er vel rökstudd skoðun fjölmargra, sem skyn bera á skattamál, að vel væri fært að lækka skattstiga mjög verulega, jafnvel frá neðsta þrepi til hins hæsta, en ná samt til hins opinbera hærrí heildarupphæðum en áður. En slíkt gæti aðeins orðið með virku skattaeftirliti, sem aldrei hefur verið til hér á landi. Jafnframt mætti draga svo úr margs konar tilgangslausri skriffinnsku í skattakerfinu, að framkvæmd öll yrði ódýrari.

Með þessu frv. er á engan hátt ráðizt að þeim vandamálum, sem notuð hafa verið sem átyllur fyrir því, að afnema bæri tekjuskattinn. Þrátt fyrir skattlækkunina verður allur kostnaður við álagningu hinn sami og áður. Hvert framtal, jafnt þeirra, sem skattfrjálsir verða, og hinna, sem skatt eiga að greiða, verður að endurskoðast eins og áður, m. a. vegna ákvæða tryggingarlaga, svo sem ákvæðanna um skerðingu lífeyris vegna tekna, greiðslu tryggingariðgjalda skattleysingja o. s. frv. og síðast, en ekki sízt, vegna þess, að álagning útsvara er byggð á störfum skattstjóra og skattanefnda. Við bætist svo geysileg skriffinnsku og umsvif vegna hins nýja almenna söluskatts. Sparnaður verður því enginn, en kostnaður mjög vaxandi.

Skattsvik í tekjuskattkerfinu verða að sjálfsgöðu jöfn og áður, þar sem ekkert er aðhafzt til að kveða þau niður, og söluskatturinn nýi býður upp á nýtt athafnasvið að þessu leyti. Misréttið og ranglætið, sem af þessu leiðir, heldur áfram að dafna. Hvorugri röksemdinni, sem notuð hefur verið gegn stighækkandi tekjuskatti, verður því beitt þessu frv. til framdráttar, eins og það er úr garði gert.

Að því leyti, sem þetta frv. felur í sér afnám tekjuskatts á þurftarlaun, er ég því meðmæltur, enda hefur afnám hans að því marki ætíð verið stefnumál Alþýðubandalagsins. Enn ríkari ástæður en áður knýja nú á um slíka breytingu, þar sem þegar hefur verið lögfestur annar skattur enn þungbærari þeim, sem slík laun hafa. Hins vegar tel ég hina gífurlegu eftirgjöf á tekjuskatti af hálaunum fráleita, á sama tíma og þrengdur er kostur hins almenna launamanns á öllum sviðum, og því fremur sem engar tilraunir eru gerðar til þess að hindra skattsvik.

Vissulega hefði það ekki verið ofætlun þeirrar nefndar, sem ríkisstjórnin hefur skipað til þess að semja þetta frv. og setið hefur að störfum mánuðum saman, að undirbúa viðhlitandi breytingar á framkvæmdakafli laganna, sem tryggt hefði, að hátekjumönnum og auðfélögum tækist ekki framvegis jafnt og hingað til að falska framtöl sín og smeygja sér þannig undan lögmætum og eðlilegum greiðslum til ríkisparfa. Einnig hefði henni borið að fullgera viðtækar tillögur í þá átt að tryggja einfaldari og samræmda framkvæmd laganna og draga úr algerlega óþarfri skriffinnsku. Brýna nauðsyn bæri til að breyta þessu frv. í framangreinda átt, en afgreiðsluhraði málsins er meiri en svo, að slíkt sé á færi einstakra þm. eða nefndarhluta nú.

Alþingi, 5. apríl 1960.

Björn Jónsson.

Fylgiskjal.

Flokkun skattgreiðenda í Reykjavík og tekjuskattur þeirra.

1. Samkv. skattskrá 1959.

Af nettótekjum undir	20 000	greiddu	2 596	gjaldendur	saamt.	tsk.	199 466	kr.
—	—	20 000—30 000	—	2 746	—	—	606 139	—
—	—	30 000—40 000	—	3 134	—	—	2 103 424	—
—	—	40 000—50 000	—	2 857	—	—	3 689 194	—
—	—	50 000—60 000	—	3 438	—	—	6 424 245	—
—	—	60 000—70 000	—	3 619	—	—	9 208 880	—

Af nettótekjum	70 000—	80 000	greiddu	3 062	gjaldendur	samt. tsk.	10 371 239	—
—	—	80 000—	90 000	—	2 120	—	9 887 554	—
—	—	90 000—	100 000	—	1 353	—	8 915 186	—
—	—	100 000—	120 000	—	1 235	—	12 209 949	—
—	—	120 000—	150 000	—	470	—	7 696 070	—
—	—	150 000—	200 000	—	152	—	4 351 500	—
—	—	200 000	og yfir	—	67	—	3 703 341	—

Samtals 26 813

Samtals 79 366 187 kr.

2. Áætlað 1960.

Af nettót.	50 000 til	60.000	er	áætlað, að	1 841	gjaldendur	greiði	samt. í	tsk.	689 479	kr.
—	—	60 000 -	70 000 -	—	-	977	—	—	—	1 191 549	—
—	—	70 000 -	80 000 -	—	-	1 499	—	—	—	1 324 797	—
—	—	80 000 -	100 000 -	—	-	2 043	—	—	—	3 101 841	—
—	—	100 000 -	120 000 -	—	-	1 181	—	—	—	2 858 248	—
—	—	120 000 -	150 000 -	—	-	464	—	—	—	2 457 878	—
—	—	150 000 -	og yfir	—	-	201	—	—	—	4 332 969	—

Samtals 8 206

Samtals 15 956 761 kr.